

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/147736,70-lat-temu-1-sierpnia-1951-r-miala-miejsce-jedna-z-najbardziej-spektakularnych-.html>
08.05.2024, 20:49

70 lat temu, 1 sierpnia 1951 r., miała miejsce jedna z najbardziej spektakularnych ucieczek za granicę w okresie stalinowskim

Zbuntowana część załogi opanowała okręt hydrograficzny „Żuraw” i doprowadziła go do portu Ystad w Szwecji. W zasobie Archiwum IPN Gdańsk znajdują się akta spraw karnych wytoczonych członkom załogi „Żurawia” po powrocie okrętu do kraju.

W czasie jednego z rejsów, po wykonaniu pomiarów na wysokości Ustki, „Żuraw” skierował się do portu w Gdyni. Wieczorem 1 sierpnia 1951 r., gdy oficerowie przebywali w kajucie dowódcy okrętu, zostali uwięzieni przez grupę marynarzy, na czele których stał sternik Henryk Barańczak.

Zbuntowana załoga skierowała się w kierunku Szwecji. Mimo trudnego szlaku i braku współpracy ze strony oficerów, 2 sierpnia 1951 r. „Żuraw” wszedł do portu w Ystad. Tam 12 podoficerów i marynarzy poprosiło o azyl polityczny.

Pozostała część załogi skierowała okręt z powrotem do Polski. Pod drodze mieli spotkać się z niszczycielem „Błyskawica”, jednak podali fałszywą pozycję i po ominięciu „Błyskawicy” wpłynęli do portu wojennego w Gdyni.

Po powrocie załoga „Żurawia” została poddana działaniom Informacji Wojskowej. Dowódca okrętu ppor. Aleksander Ignatowicz, został zdegradowany i skazany na 15 lat więzienia. Wysokie wyroki wymierzono także szefowi Wydziału Pomiarowego Biura Hydrograficznego Marynarki Wojennej kmdr. ppor. Jerzemu Iwanowowi oraz zastępcy dowódcy okrętu ds. politycznych ppor. Zygmuntowi Bogumiłowi. Pozostali podoficerowie i marynarze skazani zostali na kary od 5 do 10 lat więzienia, natomiast na marynarzy, którzy pozostali w Szwecji, sąd zaocznie wydał wyroki kary śmierci.

Nawet sama nazwa „Żuraw” miała zniknąć i zostać zapomniana. Jeszcze w 1951 r. okręt został przemianowany na ORP „Kompas”. Wycofano go ze służby w 1971 r.

W zasobie Oddziałowego Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku znajdują się akta spraw karnych wytoczonych członkom załogi „Żurawia” po powrocie okrętu do kraju. Niestety, nie są to oryginalne akta Sądu Marynarki Wojennej, gdyż te zostały zniszczone w 1984 r. Odtworzono je na początku lat dziewięćdziesiątych w związku ze wszczęciem postępowań zmierzających do unieważnienia wyroków z 1991 r.

Opracował: Robert Chrzanowski

347
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

001. Gd_164_45_0005

338
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

002. Gd_164_45_0006

339
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

003. Gd_164_45_0007

350
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

004. Gd_164_45_0008

351
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

005. Gd_164_45_0009

352
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

006. Gd_164_45_0010

353
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

007. Gd_164_45_0011

354
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

008. Gd_164_45_0012

355
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

009. Gd_164_45_0013

356
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

010. Gd_164_45_0014

357
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

011. Gd_164_45_0015

358
W T A R K E
Dziennik Urzędowy
Rząd Republiki Polskiej
WARSZAWA, dnia 15 października 1950 r.

012. Gd_164_45_0016

38
389

W tym celu należało przede wszystkim dobrać odpowiednią formę i treść, która nie tylko wyrażała, ale i wywołała w społeczeństwie odpowiednie reakcje. W tym celu należało przede wszystkim dobrać odpowiednią formę i treść, która nie tylko wyrażała, ale i wywołała w społeczeństwie odpowiednie reakcje.

013. Gd_164_45_0017

36
360

W tym celu należało przede wszystkim dobrać odpowiednią formę i treść, która nie tylko wyrażała, ale i wywołała w społeczeństwie odpowiednie reakcje. W tym celu należało przede wszystkim dobrać odpowiednią formę i treść, która nie tylko wyrażała, ale i wywołała w społeczeństwie odpowiednie reakcje.

014. Gd_164_45_0018

360

W tym celu należało przede wszystkim dobrać odpowiednią formę i treść, która nie tylko wyrażała, ale i wywołała w społeczeństwie odpowiednie reakcje. W tym celu należało przede wszystkim dobrać odpowiednią formę i treść, która nie tylko wyrażała, ale i wywołała w społeczeństwie odpowiednie reakcje.

015. Gd_164_45_0019